

Okruhy ke státní závěrečné zkoušce

Název studijního oboru	Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Kód studijního oboru	7503T047
Typ studia	Magisterský
Forma studia	Prezenční i kombinovaná
Část	Český jazyk a literatura
Platnost od	1. 11. 2019

Okruhy otázek:

1. **Národní jazyk český.** Jeho místo mezi ostatními jazyky. Charakteristika českého jazyka. Útvary lokální a sociální a jejich charakteristiky. Spisovnost a nespisovnost v mluveném projevu. Aspekty kultivovaného projevu učitele.

Vymezení pojmu „literatura pro děti a mládež“, její vznik a vývoj. Specifické rysy literatury pro děti a mládež. Dětský aspekt. Žánrová struktura.

2. **Zvuková stránka jazyka.** Nauky o hláskách. Klasifikace vokálů a konsonantů. Změny hlásek v souvislé řeči. Zásady správné výslovnosti. Hlasová hygiena učitele a práce s hlasem. Péče o správnou výslovnost žáků. Učivo nauk o hláskách na 1. stupni ZŠ.

Počátky literatury pro děti a mládež.

3. **Grafická stránka jazyka.** Písmo. Typy pravopisu. Vývoj pravopisu. Ortografie. Zvláštní prostředky psaného jazyka. Postup výuky ortografie na 1. stupni ZŠ. Aktivity rozvíjející ortografické dovednosti žáků.

Vývoj literatury pro děti a mládež v 1. polovině 20. století.

4. **Pojmenování jednoznačná.** Vznik názvů osobních a osadních. Vlastní jména. Ortografie antroponym, toponym a chrématonym ve výuce 1. stupně ZŠ. Uplatnění mezipředmětových vztahů.

Vývoj literatury pro děti a mládež ve 2. polovině 20. století.

5. **Pojmenování mnohoznačná, souznačná a opozitní.** Charakteristiky a dělení. Didaktické aspekty výuky na 1. stupni ZŠ. Aktivity a hry rozšiřující slovní zásobu žáků.

Česká poezie pro děti.

6. **Nepřímé významy pojmenování.** Pojmenování obrazná. Pojmenování expresivní. Ustálená slovní spojení, fráze. Didaktické aspekty problematiky. Aktivity a hry vhodné pro výuku a procvičování různých druhů pojmenování.

Dětská literatura 21. století.

7. **Slovo a slovní zásoba.** Klasifikace slov. Slovní zásoba národní a individuální. Vrstvy ve slovní zásobě. Slovní zásoba z hlediska spisovnosti, původu, expresivity. Obohacování slovní zásoby. Rozvoj slovní zásoby jednotlivce. Vlivy školního / rodinného prostředí na rozvoj slovní zásoby.

Pohádky. Teorie vzniku pohádek, adaptace lidové pohádky.

8. **Tvoření slov.** Základy slovtvorby. Způsoby a postupy tvoření nových slov. Motivovanost slov. Slovtvorné kategorie a typy. Aktivity a hry rozvíjející slovtvorné povědomí žáků na 1. stupni ZŠ.

Autorská pohádka a pohádkové příběhy.

9. **Problematika slovních druhů.** Sémantické, morfologické a syntaktické hledisko třídění slovních druhů. Charakteristiky slovních druhů. Hranice mezi slovními druhy, slovnědruhová homonymie. Příbuznost slov. Didaktické aspekty problematiky. Aktivity a hry vhodné pro výuku a procvičování slovních druhů.

Literatura s dětským hrdinou.

10. **Substantiva. Adjektiva.** Charakteristika, tvoření, dělení a typy. Mluvnické kategorie a vzory. Kolísání v rodě, životnosti a čísle. Zvláštnosti v užití pádů. Didaktické aspekty problematiky. Aktivity a hry vhodné pro výuku a procvičování substantiv a adjektiv.

Literatura pro děti s přírodní tematikou.

11. **Pronomina a numeralia.** Charakteristika a základní rysy. Druhy, typy a slovtvorné způsoby. Praktické užití. Typografická pravidla. Metody a postupy při výuce, aktivity procvičování. Mezipředmětové vztahy.

Dobrodružná próza pro děti.

12. **Mluvnické kategorie verb.** Charakteristika a třídění sloves. Mluvnické kategorie a slovesné třídy. Zvláštnosti v osobě, čísle a čase. Didaktické aspekty výuky verb. Role verb v komunikaci. Aktivity a hry vhodné pro výuku a procvičování verb.

Humor a parodie v dětské literatuře.

13. **Neohebné slovní druhy.** Charakteristika, dělení a gramatická role. Praktické využití. Přechody v rámci slovních druhů. Didaktické aspekty problematiky. Aktivity a hry procvičující problematiku neohebných slovních druhů.

Próza pro děti s tabuizovanou tematikou.

14. **Stavba věty.** Větné členy a jejich typy. Věty jednočlenné. Nevětné členy. Vztah shody, řízenosti a přimykání. Didaktické aspekty problematiky. Aktivity a hry vhodné pro výuku a procvičování větné stavby.

Nonsens v literární tvorbě pro děti.

15. **Charakteristika souvětí.** Souvětí souřadné a podřadné. Spojovací výrazy. Ortografické zásady. Hlavní zásady při vyučování skladbě. Komunikační didaktické hry.

Příběhy inspirované literaturou pro dospělé.

16. **Zvláštnosti a nepravidelnosti větné stavby.** Motivované a nemotivované jevy a jejich příčiny. Příkladová doložení problematiky. Péče o kulturu a rozvoj mluvního projevu žáků 1. stupně ZŠ.

Metody a formy výuky prvopočátečního čtení a psaní.

17. **Modalita a emocionalita ve výpovědi.** Věty podle postoje mluvčího a vyjadřovací prostředky. Aktuální členění výpovědi. Projevy mluvené a psané. Řeč přímá a nepřímá. Didaktické aspekty problematiky. Metody rozvíjející dovednost komunikace a sdílení.

Tvořivé činnosti s literárním textem. Dramatizace literárních textů.

18. Slohové postupy. Základní charakteristiky slohových postupů a jejich využití v praxi. Zařazení slohových postupů v učivu 1. stupně ZŠ. Souhrnné didaktické aspekty výuky slohu a komunikace na 1. stupni ZŠ.

Čtenářská gramotnost. Charakteristika. Možnosti rozvíjení. České a mezinárodní výzkumy.

19. Funkční styly subjektivní a objektivní. Základní rysy funkčních stylů. Vlivy slohotvorných činitelů. Jazykové prostředky a jejich stylistické hodnocení. Tvůrčí psaní.

Četba jako zdroj informací, práce s naučným textem.

20. Slohové útvary a žánry. Charakteristiky a dělení. Zastoupení slohových útvarů ve výuce na 1. stupni ZŠ a didaktické postupy. Praktická stylistika.

Rozvoj čtení a čtenářství. Čtenářské dílny.

Poznámky k otázkám z literatury:

Otázky se vztahují k české i světové literatuře pro děti a mládež, pokud není výslovně uvedeno jinak. K otázce patří dobové, literární a společenské souvislosti doby vzniku konkrétních děl. Zaměřte se na hlavní myšlenku, nové postupy, význam a přesah díla. Jako postup zvolte srovnávací hledisko.

Obsahová správnost	
Předkládající katedra	Katedra primárního vzdělávání
Jméno předkladatele	PhDr. Věra Vykoukalová, Ph.D.

